

Redactare: *Ioana Bârzeanu*
Tehnoredactare: *Mariana Radu*
Corectură: *Daniel Voicea*
Copertă: *Luca Emil Cornel*

Authorized translation from the English language edition, entitled MAKING SENSE OF PEOPLE: DECODING THE MYSTERIES OF PERSONALITY, 1ST Edition, 9780132172608 by BARONDES, SAMUEL, published by Pearson Education, Inc, publishing as FT Press, Copyright © 2011 by Samuel Barondes

ROMANIAN language edition published by Meteor Publishing, Copyright © 2016

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information storage retrieval system, without permission from Pearson Education, Inc.

Ediția în limba română publicată de Editura Meteor Publishing, Copyright © 2016

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă în nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv fotocopiare, înregistrare sau prin intermediul oricărui sistem de stocare și regăsire, fără permisiunea Pearson Education, Inc.

Contact:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuție la:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: carte@meteorpress.ro
www.meteorpress.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BARONDES, SAMUEL

Decodificarea personalității : Cum să înțelegem oamenii / Samuel Barondes ;
trad.: Eugen Damian. - București :
Meteor Publishing, 2016
Conține bibliografie. - Index
ISBN 978-606-8653-68-6

I. Damian, Eugen (trad.)

159.9

Samuel Barondes

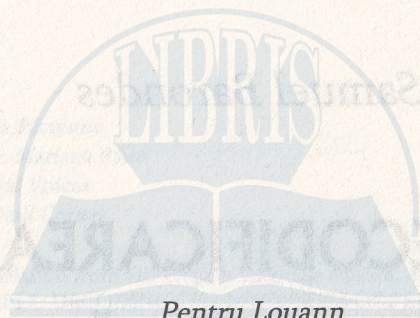
DECODIFICAREA PERSONALITĂȚII

Cum să înțelegem oamenii

Traducere din limba engleză
de *Eugen Damian*

**METEOR
PUBLISHING**

Pentru Louann

Și pentru nepoții mei:

Jonah Lazar

Ellen Ariel

Asher Lucca

CUPRINS

Introducere 7

Partea I: Descrierea deosebirilor de personalitate

1. Trăsăturile personalității 13
2. Tipare problematice 34

Partea a II-a: Explicarea deosebirilor dintre personalități

3. Cum ne diferențiază genele 61
4. Modelarea unui creier personal 83

Partea a III-a: Persoane împlinite, vieți împlinite

5. Ce este un caracter frumos? 107
6. Identitatea: crearea unei povești personale 129
7. Construirea imaginii de ansamblu 143

Bibliografie 155

Mulțumiri 181

Despre autor 183

Index 184

Trăsăturile personalității

Pe când eram în liceu, m-am angajat la ziarul școlii. Pentru început, editorul mi-a oferit câteva sfaturi generale despre modalitatea de a scrie un articol. Mi-a spus că trebuie să răspund la cinci întrebări: Ce s-a întâmplat? Cine a fost implicat? Când? Unde? De ce? Cunoașterea lor servește pe post de verificare a exhaustivității, deoarece novicii mai omit uneori câte una. Apoi m-a asigurat că nu voi avea nevoie de ele mult timp pentru că a răspunde la aceste întrebări este un lucru pe care sunt înclinat să-l fac în mod intuitiv.

Jurnaliștii se mai bazează și pe intuiție atunci când evaluează oamenii. După ani de practică, ei își dezvoltă capacitatea de a identifica trăsăturile distinctive ale personalității și de a găsi cuvintele potrivite pentru a le descrie. Cei mai înzestrați sunt atât de pricepuți, încât pot crea un portret grăitor în cuprinsul unui singur paragraf. Să luăm de exemplu descrierea pe care o face Joe Klein personalității unui politician american:

Apariția lui publică avea ceva fizic, senzual. Îmbrățișa publicul și, în schimb, era stimulat de el. Sonarul lui era remarcabil atunci când examina situațiile politice. Părea că e capabil să simtă nevoile publicului și să i le satisfacă – schimbând tonul într-un loc, accentuând diverse priorități într-altul, urmărind mereu să-i fie pe plac. Aceasta era una dintre cele mai eficiente și exasperante calități de care făcea uz și la întâlnirile private: se agăța mereu de indiciul unei eventuale înțelegeri, deviind discuția de la subiectele care prevesteau dezacordul – lăsând persoana sedusă cu impresia distinctă că a existat tot timpul o armonie totală a părerilor... Toate purtau marca nevoii

de afecțiune și a unui colesterol ridicat; publicul părea subjugat de vasta și dezordonată lui umanitate. Deși probabil că se străduia să fie în formă, alergând kilometri întregi și agitându-și coapsele subțiri, era totuși predispus la o corpolență firească. Era faimoasă dependența lui de mâncarea nesănătoasă. Avea reputația unui afemeiat. Toate astea erau din același aluat.³

Să observăm că Joe Klein nu are nevoie decât de câteva cuvinte evocatoare pentru a sublinia principalele caracteristici ale subiectului său: *senzual, nevoie de afecțiune, dezordonat, exasperant, dependent și afemeiat*. Pentru a întregi descrierea, folosește câteva expresii scurte, cum ar fi „sonarul lui era remarcabil”, „colesterol ridicat” și „urmărind mereu să-i fie pe plac”. Când nu găsește un cuvânt sau o expresie simplă pentru a descrie ceva ce consideră a fi extrem de relevant, inventează o frază întreagă: „se agăța mereu de indiciul unei eventuale înțelegeri, deviind discuția de la subiectele care prevesteau dezacordul – lăsând persoana sedusă cu impresia distinctă că a existat tot timpul o armonie totală a părerilor”. Folosind cuvinte și expresii pe înțelesul tuturor, Klein ne spune multe lucruri despre personalitatea unui personaj public extraordinar: Bill Clinton.

Combinăția de cuvinte și expresii este, desigur, vitală. Există și alți oameni care au nevoie de afecțiune, dar care nu sunt nici senzuali, nici afemeiați. Poate că unii dintre ei posedă un sonar remarcabil, dar fără să fie dezordonați sau exasperanți. Ceea ce face descrierea lui Klein atât de ușor de recunoscut este faptul că, așa cum subliniază el însuși, toate trăsăturile „erau din același aluat”.

Prin urmare, cum a procedat Klein? Și-a pus în mod intuitiv o serie de întrebări la fel de evidente precum cele cinci despre care am vorbit? I-a scăpat oare ceva important? Putem învăța o tehnică cu ajutorul căreia descrierile noastre referitoare la oameni să fie mai incisive și desăvârșite?

³ Klein (2002).

Cuvinte din dicționar

Crearea unei tehnici simple de descriere a personalităților a fost inițiată în anii 1930 de Gordon Allport, un profesor de psihologie de la Harvard. Deși Allport era conștient de unicitatea fiecărui individ, el mai știa și că diversele domenii științifice încep prin a diviza sistemele complexe în componente simple. Așa cum înțelegerea mării varietăți a compușilor chimici a depins de identificarea unui număr limitat de elemente, înțelegerea mării varietăți a personalităților ar putea depinde de identificarea unui număr limitat de ingrediente vitale. Dar care sunt mai exact aceste ingrediente?

Răspunsul lui Allport a fost: trăsăturile – dispozițiile durabile de a acționa și gândi în anumite moduri, descrise prin cuvinte ce se găsesc în toate limbile pământului. La fel cum elementele chimice, precum carbonul și hidrogenul, se pot combina cu multe altele pentru a forma un număr infinit de substanțe complicate, tot așa și trăsături ca „sociabil” și „de încredere” se pot combina cu multe altele pentru a forma un număr infinit de personalități complicate. Dar câte trăsături există? Și cum le-a descoperit Allport?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, Allport și colegul său, H.S. Odbert, au întocmit o listă a cuvintelor legate de personalitate din *Webster's New International Dictionary*.⁴ Analizând această listă, ei au sperat să identifice componentele esențiale ale personalității, care au fost atât de evidente pentru strămoșii noștri, încât au inventat o mulțime de cuvinte pentru a le descrie. În loc să nascocescă din capul lor un inventar al trăsăturilor personalității, Allport și Odbert s-au ghidat după creațiile verbale cumulative ale nenumăratelor generații care s-au succedat de-a lungul timpului, așa cum au fost acestea înregistrate în dicționare.⁵

⁴ Allport și Odbert (1936).

⁵ Această investigație a trăsăturilor de personalitate, bazată pe dicționar, este numită abordare lexicală. Istoria ei este prezentată de John et al. (1988) și de Digman (1990).

Curând, a devenit clar că acești cercetători se apucaseră de o treabă mult prea grea. Lista cuvintelor folosite „pentru a deosebi comportamentul unui om de cel al altui om” cuprindea 17 953 de poziții! Confruntându-se cu acest număr uluitor de mare, ei l-au redus folosind câteva criterii. Mai întâi, au eliminat aproximativ o treime, din care făcea parte, de exemplu, *atractiv*, deoarece aceste cuvinte erau mai curând evaluative decât esențiale: „Când spunem că o femeie este atrăgătoare, nu vorbim despre o dispoziție «în interiorul pielii», ci despre efectul ei asupra altor oameni.”⁶ O altă pătrime a fost eliminată pentru că descrie mai curând stări de spirit temporare, de pildă *frenetic* și *bucuros*, decât caracteristici definitorii ale trăsăturilor de personalitate. La alte cuvinte s-a renunțat pentru că au fost considerate ambigue. În final, aproximativ 4 500 de cuvinte au respectat criteriile cercetătorilor privitoare la trăsăturile stabile.

Asta nu înseamnă că personalitatea are 4 500 de componente; multe cuvinte de pe listă sunt ușor de identificat ca fiind sinonime. De exemplu, *prietenos* și *sociabil* se pot substitui între ele. Mai mult decât atât, antonime precum *solitar* descriu aceeași categorie generală de comportament, dar la polul opus – în loc să spunem „nesociabil” sau „neprietenos”, folosim cuvântul „solitar”. În realitate, o caracteristică minunată a limbajului natural constă în faptul că se pretează atât de bine la o descriere gradată (sau dimensională) a componentelor specifice ale personalității, de la extrem de prietenos, la un pol, la extrem de solitar, la polul opus, cu determinanți pentru a specifica pozițiile intermediare. Mai simplu spus, strămoșii care au creat treptat limbajul – și toate limbile – ne-au lăsat multe posibilități de a descrie ingredientele personalității.

Recunoscând că *prietenos* și *solitar* se referă amândouă la aspecte ale unei trăsături identice, câte alte cuvinte mai intră în

această categorie? Când am căutat *prietenos* în dicționar, am găsit, printre altele, următoarele sinonime: *comunicativ*, *cordial*, *binedispus*, *amabil* și *jovial*. Când am căutat *solitar*, am întâlnit, printre altele, *retras*, *izolat*, *singuratic*, *stingher* și *fără prieteni*. Acest lucru îmi spune că grupul de experți care a alcătuit acest lexicon a decis că toate aceste cuvinte aparțin unei casete care poate fi etichetată Prietenos-Solitar. E de la sine înțeles că fiecare cuvânt din casetă poate avea un înțeles propriu special. De exemplu, *solitar*, *singuratic* și *stingher* nu înseamnă exact același lucru. Scriitori precum Joe Klein analizează profund pentru a-l alege pe cel potrivit. Totuși, cu toții știm că aceste cuvinte au foarte multe în comun. Pentru psihologi ca Allport, toate se referă la o singură trăsătură generală.

Dincolo de sinonime și de antonime

Oare asta înseamnă că putem identifica elementele constitutive ale personalității pe baza unei liste de cuvinte scoase din dicționar, adunând laolaltă sinonime și antonime dintr-un lexicon? Putem fundamenta o terminologie a personalității pe analiza lexicografilor profesioniști? Sau putem folosi o abordare de tip sursă deschisă care acordă atenție modalităților în care oamenii obișnuiți utilizează cuvintele pentru a descrie diverse personalități?

Psihologii au convenit că ambele variante sunt valabile. Mai întâi, profesioniștii au redus elementele de pe listă la un număr mai ușor de utilizat – aproximativ o mie. Apoi le-au cerut unor oameni obișnuiți să folosească aceste cuvinte pentru a se descrie pe ei înșiși și pe cunoștințele lor. Pentru a avea idee cum se realizează acest lucru, vă rog să aplicați cele zece cuvinte din lista de mai jos unei persoane pe care o cunoașteți bine. Pentru a vă exprima opinia, utilizați o scară de la 1 la 7, în care 7 indică faptul că persoana se poziționează foarte sus, 1 însemnând că persoana se clasează foarte jos, iar celelalte numere indică faptul că persoana se găsește undeva între cele două extreme.

⁶ Allport (1961), p. 355.